آصف بهاند
۲۰۱۷/۰۲/۱۰

د تعلیم ارزښت

د هغو خلکو او قوم تباهي ډېره نږدې ده چې
له سواد، کتاب، مطالعې، تعلیم، ښونځي
او پوهنځي نه ځان لرې ساتي!

د هغو خلکو او قوم تباهي ډېره نږدې ده چې له سواد، کتاب، مطالعې، تعلیم، ښونځي او پوهنځي نه ځان لرې ساتي!
د ۲۰۱۷ عیسوي کال د فبرورۍ په دریمه نیټه په میډیا کې له پکتیکا څخه د هغې یوازینۍ متخصصې ډاکترې د بیرته وتلو خبر خپور شو چې د هغې سیمې د نیم میلیون وګړو له پاره یې د «ایک انار، سو بیمار» په ډول کار کاوه، دا چې د خلکو دې خدمتګارې په پکتیکا کې خپله دنده د کومو دلایلو او ستونزو له مخې ودرلوله او یا بیرته ورځې که نه ورځې، زه نه پرې غږېږم، دلته اصلي پوښتنه دا ده چې، په داسې یوه سیمه کې چې نیم میلیون وګړي په کې ژوند کوي، ولې په دې نیم میلیون وګړو کې یوه ډاکتره نه شته، سم ښونځي نه شته، یوه ښځینه ښونکې نه شته او ولې دا سیمه او د دې سیمې خلک له تعلیم سره داسې مرور دي، دلایل به یې کوم وي؟
سره له دې چې په لسګونو ځلې نه، په سلګونو ځلې هم نه، بلکې په زرګونو ځلې د مطالعې، زدکړو اوتعلیم مهم والی په نظري او عملي ډول ثابت شوی دی، خو زموږ ځینې هیواد وال بیا هم خپلې لونې او زامن ښوونځي ته له تګ نه منع کوي.
ما (آصف بهاند) پاسنیو ستونزو ته په پام سره، د ۲۰۱۶ کال په پنځمه میاشت کې د «چیرې چې ښوونکی نه وي» تر سر لیک لاندې یوه مقاله ولیکله او په تاند او افغان جرمن آنلاین کې د یادې میاشتې په دیارلسمي نیټې خپره کړه.
په دې مقاله کې د همدې میرمنې یادونه هم شوې ده او ځینو نورو تعلیمي ستونزو او د زدکړو او ښوونځي پر ارزښت او مهم والي هم خبرې شوې دي. اوس غواړم د نیم میلیون وګړو د یوازینۍ ډاکترې د مرورتیا او پخلاینې په مناسبت یو ځل بیا دا مقاله د درنو لوستونکو مخې ته کیږدم، ګوندې یو وار بې سترګې پرې ولګیږي او د تعلیم ارزښت ته یې پام شي:

چیرې چې ښوونکی نه وي

د هغو خلکو او قوم تباهي ډېره نږدې ده چې
له سواد، کتاب، مطالعې، تعلیم، ښونځي
او پوهنځي نه ځان لرې ساتي!

په ټوله نړۍ کې دا یوه منل شوې خبره ده چې: چیرې چې ښونکی وي، هلته ډیوې وي، هلته رڼا وي او چیرې چې ښونکی نه وي، هلته نه ډیوې وي او نه د رڼا څرک.
یو وار مې په کابل کې د بي بي سي د تعلیمي پروژو(نوی کور، نوی ژوند) د خپرو کړو کتابونو له ډلې نه یو کتاب ولید چې عنوان یې و: «چیرې چې ښوونځی نه شته» دا کتاب مې واخست، له کابل نه مې اروپا ته، ډنمارک ته له ځان سره راوړو، ومې لوست، ګټور کتاب و او د لوستلو پر مهال مې ټولې هغه سیمې لکه بریښنا له نظره تیریدې چې د تورو غرونو دیوال ور نه را تاو و او له هغه دیوال نه بل خطر ناک د نا پوهۍ غیر مرئي دیوال مې هم ور نه را تاو لیده، چې هغه سیمې په کې را ګیر دي.
دا چې چیرې ښونځی نه وي، غمیزه ده، خو اوس چې میډیا ثابته کړې ده چې په همداسې سیمو کې لا یوه ښځینه ښوونکې هم نه شته. دا نو باید داسې و انګیرل شي چې:
اوس خبره نوره هم پسې شړیدلې، چاره له غوښې ور تیره او هډوکو ته رسیدلې ده.

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنې د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له راالیرلو مخکې په ځیر و لولـئ

اوس د ښوونځي د نه شتون کیسه پر ځای پاتي ده، خبره د ښونکو نه شتون ته رسیدلي ده، مانا دا چي په افغانستان کي په ځانګړي ډول په ډیرو پینتني سیمو کي لا یوه ښځینه ښونکي هم نه شته.
که یي د نه شتون په دلایلو پسي لټه وشي بیا هم دا خبره مخي راځي چي: «څه ژرنده پڅه او څه غنم لامده» یعني څه دولت جان؟ ملامت او څه هم د ټولني او خلکو وروسته پاتي والی. په دولت کي د ښي او سالمي اداري نه شتون دا زمینه برابره کړیده چي معارف د قاتل او غله په لاس کي وي. د معارف پیسي د دولت لوړ پوړو چارواکو په بډه وهلي دي او د خلکو د نا پوهی غم، خلک د کوم شي په لومه کي را بند دي چي هغه غیرت؟ نومیږي. یعني دي غیرتیانو دومره د غیرت په ډندونو کي لمبلي دي چي یوه ښځینه تنفس کونکي هم، ښونځي او پوهنځي ته د تلو په نامه له کوره د باندي نه پریږدي؛ نو چي له کوره یي د باندي نه پریږدي؛ ښونکی، ښونځی، پوهه او پوهنځی خو کور ته ورتلای نه شي.
نو وه ماما! وه کاکا! وه پلاره! وه وروره! وه...!!! زه څه درباندي وکړم؟ **«چي نه ځي په شا به دي کړم، چي نه خوري څه به دي کړم؟»**
د ۲۰۱۶ کال د می میاشتي په دولسمه نیټه مي د بي بي سي په پښتو او فارسي ویبپانو کي دا سر لیکونه تر سترګو شول:
ـ پکتیکا یوه ښځینه **ښونکي** هم نه لري،
ـ پکتیکا؛ ولایتی **بدون** معلم زن،
ـ د پکتیکا نژدي نیم میلیون وګړو ته یوازي **یوه** متخصصه ډاکتره،
ـ د تورخم دروازه نن په **دویمه** ورځ هم تړلي وه.
خدای حاضر دی خولي را باندي را ماتي شوي، وشرمیدم او ځان را ته له یوه سپین واښه نه هم سپک ښکاره شو.
هڅه مي وکړه چي د «خود سانسوری» په سلسله کي ځان غلی ونیسم او ځان تیرباسم، خو و نه توانیدم. ځان سره مي و ویل چي سریه د دي په مسؤلیت کي خو ته هم شامل یي.
په پکتیکا کي د یوي ښځینه ښونکي نه شتون، د لویي پکتیا یا لویي پکتیکا د نیم میلیون وګړو له پاره یوه ښځینه متخصصه او د دومره لویو او وړو ډله، ډله نا روغانو سره هم مهاله:
«د تورخم دروازه نن په دویمه ورځ هم تړلي وه»
نو د لویي پکتیا دا لوی والی په څه شی کي دی چي د الف بي د زدکړي له پاره یو ښځینه ښوونکی او یو د عادی ناروغ له پاره ډاکتر نه شته. داسي نه ده چي د هغي سیمي د ښځینه وو سرونه له وښو ډک دي او څه نه شي زده کولای، نه هغوی د «غیرت؟» په نامه له کوره د باندي نه پریښودل کیږي چي څه زده کړي، بیا ښونکی او ډاکتر ور نه جوړ شي.
دلته دی چي دا ثابتیږي چي غیرت او لوی والی یعني د ښځینه مخلوق په کور کینول، له سواد او تعلیم نه یي را ستنول او بیا پر ټولو مریضانو باندي د غیرت د بي غیرتی تور تیکری غوړول، پردي ملک ته یي بیول او د تداوی له پاره هغوی ته هم پیسي ورکول، هم غاړه ور ته پټول او هم زاری ور ته کول، دا شو غیرت!!
د غیرت د توري پاسنی تفسیر نور نا سم دی، اوس زمانه بدله شوي، هر څه بدل شوي دي، له تکنالوژی سره افکار او عیني ژوندون هم بدلون موندلی دی؛ موږ ته هم اړینه ده چي د زماني له بدلون سره ځان بدل کړو، د پخواني غیرت او پخوانیو افکارو له دایري نه ځان را وباسو. دا غیرت نه دی چي موږ خپل نوی نسل، په تیره نجوني له زدکړو را ستنوو. د اوسنی زماني له غوښتنو سره سم غیرت باید داسي تعریف شي: په هره کورنی کي چي ډیر تعلیم کړي ځوانان او پیغلي وي، هغه کورنی تر ټولو نورو دا غیرتي کورنی ده.
خو موږ دا څو پیړی لګیا یو د نا پوهی د تورو افکارو په دایره کي خپلي«ښځګلي» له زدکړو او تعلیم نه را ستنوو او هغه ته د غیرت نوم ورکوو.
زما وړاندیز خو دا دی چي:
ـ که د غیرت له نیلي نه را کوز شو او د سواد زدکړي، تعلیم ، ښونځي او پوهنځي دروازي وټکوو، دا به ډیره ښه وي،
ـ د لویي پکتیا له ډیر تکرار نه که لږ را تیټ شو او د واره ښونځي په حویلی کي د یو عادي سواد توری تکرار او زده کړو او خپل بچي د ښوونځي په لور ولیږو، څه موده وروسته به مو په کلي کور او ښار کي د ښونکو او ډاکترانو ډلي ګرځي.
ـ د لویوالي او غیرت له دنګو منارو نه باید را ښکته شو او د تعلیم په واره انګړ کي د سواد او پوهي ګدایي وکړو. دا به ډیره ښه وي، دا د رڼا پر لوري قدم اوچتول دي.

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکني د لیکنیزې بنې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په څیر و لولئ

د غیرت مانا داسي نه ده چي څوک د خپلي کورنۍ ښځینه مخلوق له درس، تعلیم، ښوونځي او پوهنځي نه را وګرځوي، که له رواني پلوه او څه چي زموږ په تاریخ کي موږ ته زموږ جغرافیاي موقعیت او زموږ د ټولني وروسته پاتي والي، د غیرت په نامه را په برخه کړي دي، کیدای شي هغه داسي تعریف شي:

«... افغانانو د خپل سیاسي اقتصادي موقعیت له امله خپل ناموسي حریم (ښځینه او کوچنیان)، عقیدوي حریم (مقدس ارزښتونه) اقتصادي حریم (زمکه ، کور او څاروي) له ګواښ سره مخامخ لیدل، د همدې لپاره به یې ټول عمر د دغو مهمو حریمونو د ساتلو لپاره د (غیرت) حس او غریزه عمومي کوله.

د اروا‌پوهني له نظره غیرت د خصوصي حریم د ساتلو عقده او پټ ځواک دی چي د تاوتریخوالي لپاره غبرګوني ځواک رامنځته کوي. د غیرت غوښتنه دا وه چي د حریم ساتلو لپاره باید وسله په لاس کي وي، په دې توګه وسله د غیرت نښه وګڼل شوه او په وسله سنبال نارینه تر ټولو غیرتي نارینه ګڼل کېده«.

سره له دې چي ما د نوي نسل د روزلو په موخه د خپلو لیکلو مقالو په ډیرو برخو کي، د دې غمیزې له پیښیدو او رسوا کیدو نه لا پخوا، دې موضوع ته اشارې کړې وې. ما(آصف بهاند) د ۲۰۱۰ کال په نهمه میاشت کي د «اور او ګلان» تر سر لیک لاندې مقاله خپره کړه او په هغې مقالي کي مي دې موضوع ته ګوته نیولې وه چي که ښوونځي او تعلیم نه وي، پایله به یې څه وي. څو کرښي یې دا دي:

«وګورئ ! که ښه حقیقت ته ځیر شو، بهرنیو هیوادونوته یې د کفر له ډاره نه لیږو، د وچوغرو لمن کي د قهریدلي شنه یا وریځ آسمان تر چتر لاندې، یا د پسونو، وزو او خرو په لکۍ پسي ټول عمر تیرولو سره خو د نوي عصر، نوي علوم زده کیدای نه شي او کله چي مو نوي علوم او فنون زده نه وي، نو له تمدن سره به بیګانه او له کاروان څخه به یې ډیر وروسته پاتي اوسو، بیا نو نه پښتنو ته څه کولای شو او نه هم پښتو او نه هم پښتني فرهنګ ته.

له بده مرغه زموږ ښوونځي د کفر په تور یا سوځول کیږي او یا الوزول کیږي، ښوونکي او زده کوونکي مو یا په ډزو ویشتل کیږي یا حلالیږي او یا په دار ځړول کیږي. پښتنو د «نوکالج، نونالج» علمي مسا له هیره کړې ده. پخوابه روسی سکاد راکټ هم په پښتني سیمو لګیده او اوس بي دوه پنځوس دوله الوتکه هم په پښتني سیمو بمونه غورځوي او وایي چي موږ اسامه لټوو، امریکایانو ستن په کاهدان کي اچولي او وایي چي موږ ستن لټوو. همدا اوس د جګړې ټول زور په پښتني سیمو او پښتنو باندي دی، آ خوا هم پښتون وژل کیږي او دا خوا هم.

دغه راز له بده مرغه زموږ د دودیزې ټولني ویاړ د علم او تمدن په ارابه پسي ځغا ستل نه دي، بلکي د دین په لمن پوري زوړندیدل دي، دا خبره د دې مانا نه لري چي په علم پسي تلل دې د دین د هیرولو په مانا وانګیرل شي. خپله دینداري به هم کوو او د علم زده کړه به هم نه هیروو.»

خو بیا هم باید غلي کیننو او د خپل مسولیت د بار د دروند والي په اندازه یو څه و وایو او یو څه وکړو، که بل څه نه شو کولای، حد اقل خپل غږ خو وباسو.

په همدې سوچونو کي ډوب وم او پاڼي اړولي، چي په فیسبوک کي د تعلیم د عامیدو د یو لوی پلوي، ښاغلي رحمت الله تنها یو لیکلی مطلب مخ ته راغی چي د غیرتیانو؟ پر نا سمو او کړو لارو باندې د تګ انځور په کي ایستل شوی او په استادانه ډول نقد شوی هم و،

دغو غیرتیانو؟ ته د قلموالو، روڼ اندو او چیز فهمه قشر خولي او ستوني وشکیدل چي د خدای پار دی د غیرت په دغه ډنډ کي خوسا کیږئ، ور نه را و وزئ، خو چا ته وایي. د همدې چیغو، نارو، سورو یوه بیلګه د استاد تنها خبرې دي چي د همداسي خلکو په آدرس یې لیکلي دي. دا یې بشپړ متن دی:

«پښتون لالا غږ مي اوري که د اسرافیل شپیلی درته وغږوم ؟؟؟

زما استاد ډاکټر صیب غوري وایي په لویه پکتیا کي پوهنتونونو ته څېرمه د نجونو ښایسته او نوې لیلیې جوړې شوي خو یوه پښتنه پیغله په بسم الله نه پکي پیدا کېږئ، ټول د لرو پرتو سیمو ازبکې، تاجکې او هزاره خوینډې محصلینې پکي اوسي، همدا حالت په لوی کندهار او لوی ننګرهار هم حاکم دی. دا تاجکې، ازبکې او هزاره پیغلې به فارغې سي، خپلو کلیو ته به ولاړې سي، هلته به نورې پیغلې تحصیل ته وهڅوي، بلاخره به دا سیمې ټولې باسواده سي، له معلمه نیولې تر ډاکټر او انجنیر به ټولې پکي وي خو ستا پیغله به په خوشایو کي پیدا، په خوشایو کي را لویه او په غوجله کي مره سي. دا ټول ځکه چي ته غیرتي یې او خپل پټ، غیرت او شمله د خوشایو په سمبالښت کي وینې!

پښتونه ! ایکې یوه لسیزه دې بله هم پکار ده، نور له خیره سره نابود یې، تباه یې، برباد یې، دا د ننګ او غیرت شمله به دې ډېر ژر له سره را کښته او د جولایتوب په پار تر ملا وتړې مره دې وي بېغرته غیرتیان!»

خو پښتون غیرتي یې نه اوري، ښاغلي تنها له دې نه هم په تنده لهجه حقیقت په عین آدرس په مخ کي ور ته ایښی دی، وګورئ:

« دووس خو نو ښکر نه لري!

په خپل کور او کلي کې ښوونځي او پوهنځي ته تلونکي نجلۍ فاحشه او کافره ګڼي خو خپله ناروغه تور سري یې بیا په لاس ګاډي کې د تورخم پر پوله پکیستاني ډاکټر ته ور روانه کړې وي

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنې د لیکنیزې بنې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په څیر و لولئ

مړه دې وي بېغرته غيرتيان!»
سره له دې چې د دوی په اصطلاح مسلمان ورور؟ پاکستاني دا دوې که درې ورځې د تورخم دروازه ور ته تړلې ده او د غيرتي پښتون مريضه ښځه، بوډا پلار او په نسناستي خوارځواکی اخته ماشوم د تړلې دروازې تر شا د پاکستاني مليشه رحم ته خوله جينګه جينګه کوي، خو خپله خور، خپله لور او خپله لمسی د غيرت په وجه درس ته نه پرېږدي، او د خپل جهالت له مخې نه غواړي چې په خپل کور، کلي او ښار کې يې ډاکتراني، نرساني او ښوونکې و روزل شي چې دی خپله او د ده غيرت له سوال زاری او مرګ نه خلاص شي، نه! ده ته له هر څه نه خپل غيرت ډېر عزيز دی او ارزښت ور ته لري.
غيرتي لالا؟ د غيرت مناري لوړوي، تر سيوري لاندې يې ډانګ په لاس کيني، خور، لور او لمسی له تعليم، ښوونځي او پوهنځي نه را ګرځوي او په دې ډول په خپل کور کلي او ښار کې د ډاکترانو، ښوونکو او... مخه نيسي؛ چې غيرت يې داغداره نه شي، خو بله ورځ يې خپله مريضه ښځه، خپله مريضه مور او نا روغه لور په شا کړي وي او پرديو ډاکترانو ته يې د مداوا له پاره په عذرونو سره ورولي، خو هغوی يې دروازې پر مخ ور تړي.
دا هم د غيرت پايله!!!

د هغو خلکو او قوم تباهي ډېره نږدې ده چې
له سواد، کتاب، مطالعې، تعليم، ښونځي
او پوهنځي نه ځان لرې ساتي!

پای

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړيکه ټينګه کړئ maqalat@afghan-german.de
يادونه: دليکنې د ليکنيزې بڼې پازوالي د ليکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له راليږلو مخکې په ځير و لولئ